

Тушева Вікторія Володимирівна,

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди,
вул. Валентинівська, 2, м. Харків, 61000

ORCID id 0000-0002-9451-0532

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО РОЗКРИТТЯ СУТНОСТІ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ

У статті обґрунтовано актуальність проблеми формування науково-дослідницької культури майбутніх вчителів музики, що пов'язано з умовами постнекласичної науки, для якої характерні коеволюційні і глобалізаційні процеси, розширення епістемологічного горизонту, ізоморфізм наукової та культурної динаміки. На основі феноменологічного аналізу і поліпарадигмального підходу як інтегративної єдності науково-методологічних підходів, концепцій і теорій розкрито сутність науково-дослідницької культури майбутніх вчителів музики, що дало змогу цілісно і системно, ґрунтуючись на міждисциплінарних стратегіях, окреслити особливості функціонування і розвитку цього особистісного феномену у багатовимірному освітньому і мистецькому просторі.

Ключові слова: культура, культурологічний підхід, мистецтво, науково-дослідницька культура майбутнього вчителя музики, науково-педагогічна інтеграція, світогляд дослідника, теоретичне мислення, дослідницькі, педагогічні і мистецькі цінності.

Тушева В.В.

Концептуальные подходы к раскрытию сущности научно-исследовательской культуры будущего учителя музыки

В статье обоснована актуальность проблемы формирования научно-исследовательской культуры будущих учителей музыки, что связано с условиями постнеклассической науки, для которой характерны процессы коэволюции и глобализации, расширение эпистемологического горизонта, изоморфизм научной и культурной динамики. На основе феноменологического анализа и полипарадигмального подхода как интегративного единства научно-методологических подходов, концепций и теорий раскрыта сущность научно-исследовательской культуры будущих учителей музыки, что позволило целостно и системно, основываясь на междисциплинарных стратегиях, определить особенности функционирования и развития данного личностного феномена в многомерном образовательном и художественном пространстве.

Ключевые слова: культура, культурологический подход, искусство, научно-исследовательская культура будущего учителя музыки, научно-педагогическая интеграция, мировоззрение исследователя, теоретическое мышление, исследовательские, педагогические и художественные ценности.

Tusheva V.V.

Conceptual approaches to opening the essence of scientific-research culture of the future music teacher

Actuality of the problem of development of scientific-research culture of future music teachers is reasonable in the article, that it is related to the terms of post of nonclassical science, for which the processes of coevolution and globalization are common, expansions of gnosiology horizon, isomorphism of scientific and cultural dynamics. In this context it is significant rethinking of pedagogical impact of science on personal development of future music teachers, purposeful formation of their scientific-research culture as the capacity for mental analytical and synthetic, evolutionary prognostic activity, creating scientific strategies and research-based search of various "logics" thinking, multicultural dialogue, scientific substantiation multisystem pedagogical and educational technology, possessing categorial-conceptual

apparatus of musical and pedagogical theory and practice and establishment of individual concept of the solution of scientific problems in the field of musical education on this base.

The purpose of the article is to highlight the conceptual approaches to the concept of scientific-research culture of future music teachers in the context of professional art education. On the basis of phenomenological analysis and polyparadigmatic approach as an integrative unity of scientific and methodological approaches, concepts and theories, the concept of research culture of future music teachers is revealed, which makes it possible, in a holistic and systematic way based on interdisciplinary strategies, to outline the peculiarities of the functioning and development of this phenomenon in a multidimensional educational and artistic environment.

Key words: *culture, culturological approach, art, scientific-research culture of future music teacher, scientific-pedagogical integration, researcher's worldview, theoretical thinking, research, pedagogical and artistic values.*

© Тушева В.В., 2017

Вступ. В умовах постнекласичної науки, для якої характерні коеволуційні і глобалізаційні процеси, розширення епістемологічного горизонту, ізоморфізм наукової та культурної динаміки, методологія оновлення професійної мистецької освіти лежить у площині різноманітних науково-методологічних підходів, їх єдності та нового ціннісно-сислового наповнення і зумовлена стратегічними напрямками вищої освіти як гуманістична орієнтованість, полікультурність, неперервність, когнітивна полімодальність тощо.

У цьому контексті стає значущим переосмислення педагогічного впливу науки на особистісний розвиток майбутнього вчителя музики, цілеспрямоване формування його науково-дослідницької культури як здатності до мисленевої аналітико-синтетичної, еволюційно-прогностичної діяльності, вибудовування наукових стратегій і дослідницького пошуку на основі різних «логік» мислення, полікультурного діалогу, наукового обґрунтування полісистемних педагогічних та виховних технологій, володіння категоріально-поняттєвим апаратом музично-педагогічної теорії і практики та створення на цьому фундаменті індивідуального концепту розв'язання наукових проблем у галузі музичної освіти.

Актуальність проблеми дослідження підтверджується педагогічними працями провідних науковців України в галузі мистецької освіти (А.Г. Болгарського, В.Г. Бутенка, О.В. Єременко, А.В. Козир, Г.Ю. Ніколаї, О.М. Олексюк, В.Ф. Орлова, О.М. Отич, Г.М. Падалки, О.Є. Ребрової, О.Я. Ростовського, О.П. Рудницької, Н.А. Сегеди, Г.П. Шевченко, О.П. Щолокової та ін.) щодо значущості дослідницького вектора педагогічної діяльності у професійному зростанні майбутнього вчителя музики, експериментальної платформи в осягненні мистецьких процесів.

Водночас результати наукової рефлексії свідчать про те, що педагогічний потенціал науково-дослідницької культури застосовується недостатньо, а саме: культурно-світоглядна, креативна,

гностична функції (Г.О. Балл, А.Г. Бермус, Б.Т. Лихачов), які забезпечують формування інтелектуального ресурсу особистості, її здатність до перманентного оновлення наукового знання у педагогічній і мистецькій проекції, збагачення його смислового наповнення, здатності до широких творчих узагальнень і асоціацій. У цьому сенсі науково-дослідницька культура як особистісне явище сприятиме розширенню дослідницьких горизонтів, виходячи на новий ступінь пізнання, ґрунтуючись на його гносеологічних, онтологічних, феноменологічних, аксіологічних, синергетичних, герменевтичних засадах.

Отже, на часі поглиблення наукової рефлексії щодо проблеми формування науково-дослідницької культури майбутніх вчителів музики, її методологічного, теоретичного і методичного аспектів і розв'язання протиріччя між науковою перспективністю включення у науково-педагогічний тезаурус і категоріальний апарат педагогіки поняття «науково-дослідницька культура вчителя», що відображає спосіб гармонізації когнітивних, розумових «сутнісних сил» особистості дослідника, та відсутністю теоретичного обґрунтування і експлікації цього поняття у музично-педагогічній теорії.

Огляд літератури, концептуальних рамок, гіпотез тощо. Значний внесок у розробку теорії та методики формування науково-дослідницької культури майбутнього вчителя було здійснено вітчизняними (М.О. Князян, Г.Т. Кловак, Є.В. Кулик, О.М. Микитюк, І.С. Руснак, В.О. Степашко, Л.О. Сущенко, В.М. Шейко та ін.) та зарубіжними (В. Кеслер, З. Киль, В. Кньорншильд, М. Олтен, Я. Ольберц, Ж. Фурастьє, Дж. Шваб) вченими.

Проблему «онаучнення» сучасного освітнього простору висвітлювали у своїх роботах В.П. Андрущенко, Г.О. Балл, В.І. Бондар, С.У. Гончаренко, М.Б. Євтух, В.К. Кремень, В.А. Семиченко, О.С. Снісаренко, В.В. Олійник, І.Ф. Прокопенко та інші українські науковці. Надзавданням, що має першочергове значення у вищій педагогічній освіті, вважається підготовка майбутнього фахівця-дослідника, науковця,

здатного до динамізації інноваційно-дослідницького пошуку, оновлення та нарощування наукового й практичного знання, його застосування як дієвого засобу у процесах професійно-особистісного самотворення і самовизначення, навчання протягом всього життя.

У музичній педагогіці проблема формування науково-дослідницької культури вчителя (різні її аспекти) започаткована в роботах Е.Г. Абдулліна, В.В. Тушевої, О.П. Щолокової (методологічний аспект дослідницького пошуку педагога-музиканта), Л.Г. Арчажнікової (дослідницько орієнтований підхід у професійній підготовці вчителя музики), Г.М. Падалки (методи науково-педагогічного керівництва підготовкою магістерської роботи), Г.Ю. Ніколаї, О.П. Рудницької (наукове дослідження як дидактична категорія у мистецькій освіті), Л.М. Масол, Т.Й. Рейзенкінд, О.Я. Ростовського (досвід вчителя музики в оволодінні дослідницькими технологіями в межах поліхудожньої діяльності), О.В. Єременко, А.В. Козир (підготовка магістрів музичного мистецтва до науково-дослідної роботи), О.М. Олексюк, В.Ф. Орлова, О.М. Отич, О.Є. Реброва, Н.А. Сегеди (дослідницьке спрямування та поліфункціональність педагогічної діяльності викладача мистецьких дисциплін) [12].

Звертаючись до поняття «дослідницька культура музиканта-педагога», О.М. Олексюк [8] пов'язує даний феномен з цілісним баченням своєї праці, готовністю вивчати віддалені результати дослідницьких проектів, потребою здійснювати експеримент. Цілком слушно вчена нормативно-регулятивні механізми стосовно дослідницької діяльності співвідносить з реалізацією регулятивів методологічної свідомості (ідеалами науковості, дослідницькими програмами, нормами науково-дослідної роботи тощо) і робить висновок про спрямованість дослідницьких пошуків на розв'язання актуальних проблем, їх найвищого гуманістичного смислу як соціально значущого вчинку, що має інтерсуб'єктивний характер.

В аспекті набуття художньо-ментального досвіду розглядає науково-творчу діяльність майбутніх учителів музичного мистецтва О.Є. Реброва [9], наголошуючи на її конвергентності як інтегруванні наукового стилю мислення з художньо-образними, творчо-пошуковими процесами в самостійній художньо-педагогічній сфері діяльності студентів. На думку вченої, науково-творча діяльність найбільш концентровано розвиває мислення, його операції стосовно мистецько-педагогічних та художньо-інтерпретаційних процесів і переводить цей досвід в самостійну пошуково-активну позицію студента стосовно проблем педагогіки мистецтва.

Проте питання щодо теоретичних і методологічних основ формування науково-дослідницької культури майбутніх учителів музики залишається

маловивченим і вимагає спеціальної наукової рефлексії.

Мета статті — висвітлити концептуальні підходи до сутності науково-дослідницької культури майбутніх учителів музики у розрізі професійної мистецької освіти.

Методологія дослідження. Для досягнення мети були застосовані наукові методи, які створюють своєрідну методіку обраного дослідження, а саме: аналітичні щодо вивчення наукового фонду, індуктивно-дедуктивний і узагальнення у розкритті сутнісних характеристик досліджуваного педагогічного явища, його закономірностей функціонування та розвитку.

Результати дослідження та обговорення. У контексті сучасних уявлень про культуру в умовах фундаменталізації та універсалізації навчання, частих змін наукових парадигм, пошуку аксіологічних орієнтирів наукового пізнання у багатовимірному освітньому просторі, інтенсивного зростання науково-педагогічної та художньої інформації науково-дослідницька культура майбутнього вчителя музики стає важливим особистісним феноменом.

Такий погляд на проблему актуалізує потребу у визначенні поняття «науково-дослідницька культура вчителя музики», виявленні його дефінітивного поля, розкритті у контексті сучасних соціокультурних і освітніх пріоритетів сутності означеного феномену, наповненні його культуротворчим, культуровідповідним змістом.

В аспекті обраної проблематики культурологічний підхід як конкретно-наукова методологія пізнання (В.С. Біблер, Є.В. Бондаревська, Б.С. Гершунський, С.І. Гессен, І.А. Зязюн, Н.Б. Крилова, В.В. Серіков, В.О. Сластьонін та ін.), що являє собою експліцитне вираження процедур представлення досліджуваних об'єктів як феноменів культури і способів їх культурного опису, тлумачення, конструювання і проектування, виявляється перспективним і продуктивним та потребує подальшої конкретизації.

Теоретична дедукція поняття «культура» дає змогу акцентувати увагу на дефініціях, які розширюють розуміння сутності науково-дослідницької культури майбутнього вчителя музики, наповнюють її новим смислом і змістом. Зокрема, йдеться про такі визначення культури:

— якісна визначеність явища, що дає змогу не тільки ідентифікувати і відрізнити його від інших, а й вказати на ступінь його сформованості, розвиненості і відносної досконалості;

— ціннісна значущість і «наповненість» будь-якого явища, що уможливує розгляд його з точки зору включення у сукупність досягнень у галузях науки, освіти, мистецтва, способу життя; культура стає соціальною метацінністю, поєднуючи у собі цінності в їх культурно-історичному і національно-культурному контекстах;

— процес і механізм як збереження і трансляції цінностей, так і їх постійного породження і перетворення у сферах пізнання, спілкування і творчості;

— середовище соціально значущого зрощування людяності і простір вільного виникнення нових елементів творчого досвіду, його самоорганізації, саморозвитку і самопоновлення.

Для розроблення авторської концепції дослідження принципового значення набуває логіка міркувань О.С. Запесоцького [3] стосовно суті культури як специфічної форми концентрації ідеально-духовної енергії людини і людства, як сукупності «проектних» (тобто ідеальних) способів і результатів засвоєння та перетворення світу (природи, суспільства, людини). Ці основоположні характеристики культури простежуються на різних рівнях і зрізах її функціонування: процесуальному, результативному (матеріальному), ідеальному та інституціональному. Саме у смисловому полі культурологічної парадигми підкреслюється унікальність людини, а її інтелект і творчий потенціал розглядається як головна продуктивна сила суспільства, що означає посилення ролі людського фактора, особливо таких якостей людини, як її самобутність і самоцінність. За влучним висловом М.С. Кагана [5], людина стає прямим культурогенним суб'єктом, який втілює себе в культурі, робить її своїм інобуттям і нею ж формується. Таким чином, культура виступає внутрішнім імпульсом розвитку особистості й «механізмом», що забезпечує цей розвиток.

Осмислення культурологічних, наукознавчих, психолого-педагогічних і мистецтвознавчих аспектів означеної проблеми уможливило визначення *науково-дослідницької культури майбутнього вчителя музики* (НДК МВМ) як інтегрованої сукупності особистісних і діяльнісних якостей, що відображають змістові і процесуальні характеристики означеного феномену і спрямовані на втілення наукового, педагогічного і художньо-естетичного ідеалу в дослідницький пошук, забезпечення професійно-акмеологічного самоздійснення, творчо-креативного зростання майбутнього вчителя-дослідника-музиканта у доцільно спланованих науково-дослідницьких стратегіях, ціннісно-смислового ставлення до наукових знань (педагогічних і мистецтвознавчих) і науки в цілому [12].

Для вчителя-музиканта наукове осягнення мистецької дійсності спрямоване на педагогічне осмислення культурно-мистецьких процесів, світоглядного контексту музичних творів, пізнавального, морального й естетичного потенціалу музичного мистецтва, різних модусів музично-педагогічної діяльності, що поглиблює його професійно-педагогічну, мистецтвознавчу, культурологічну компетенцію і закладає основу для збагачення музично-педагогічних знань

новітніми технологіями та інноваційними методиками.

У пошуку основних дефініцій досліджуваного поняття ми звертаємося до діяльнісного, особистісного і аксіологічного підходів, які у сукупності й синергетичній єдності дають цілісне, інтегративне уявлення про складний, динамічний, нелінійний, поліфункціональний характер означеного феномену та слугують методологічним підґрунтям у розв'язанні вказаної проблеми на теоретичному і праксеологічному рівнях.

Так, у контексті *діяльнісного підходу* представлені різні погляди на взаємозв'язок культури й діяльності. Зокрема, М.С. Каган розглядає культуру як систему певних видів діяльності та її результатів; Н.С. Злобін, П.С. Гуревич — як творчий зміст діяльності; В.М. Межуєв, З.І. Файнбург — як спосіб діяльності, її «технологічний контекст»; В.С. Стьопін — як сукупність надбіологічних програм людської діяльності.

У риторичі В.Ж. Келле [4] висувається думка щодо можливості розвитку діяльності людини тільки в рамках і на ґрунті певної культури, яку людина не тільки засвоює, а й видозмінює у своїй діяльності, в процесі творення свого світу. Підвищення й удосконалення зразків культури в процесі діяльності призводить до зміни її якісних і кількісних параметрів. Отже, культура і формує людину, і є формою її самовираження як суб'єкта діяльності.

Деякі науковці (Г.В. Драч, В.М. Межуєв, Е.С. Маркарян) обстоюють необхідність дослідження культури як складного, суперечливого явища, вихідним поняттям якого є «спосіб діяльності». Вони підкреслюють, що культура за своєю суттю є те, що забезпечує реалізацію самої діяльності, її іманентний механізм, спосіб здійснення. Розгляд культури як механізму (технології) діяльності дає можливість трактувати її в сутнісному бутті, не обмежуючись описово-феноменологічними констатаціями. При цьому узятя в широкому загальнотеоретичному сенсі категорія «технологія» допомагає зрозуміти саму суть культури. Технологічність культури, розгляд її у форматі діяльнісних структур приводить до вивчення її як сукупності тих прийомів, процедур, норм, які характеризують рівень і спрямованість діяльності, взятої в усіх вимірах і відносинах. З огляду на це культура виступає способом регуляції, збереження, відтворення й розвитку діяльності та людського життя в цілому (соціального й індивідуального).

Для розкриття особливостей оцінно-аналітичної діяльності майбутнього вчителя-дослідника-музиканта ми звертаємося до методологічного положення С.Л. Рубінштейна [10] щодо єдності процесів свідомості та діяльності (дії), закономірним наслідком якого є виділення регуляторної функції самосвідомості. Згідно із цим положенням,

свідомість (самосвідомість) як механізм регуляції одночасно є компонентом діяльності та її продуктом. Оскільки будь-який регуляторний вплив визначається зовнішніми та внутрішніми критеріями, виявлення їх специфіки стає підґрунтям у визначенні видів регуляції діяльності, зокрема науково-дослідницької. Перша, *предметна регуляція*, пов'язана із забезпеченням адекватності операційних характеристик науково-дослідницької діяльності особливостям її предмета (об'єкта) та предметної діяльності взагалі. Другою формою регуляції діяльності є її *смілова регуляція* — співвіднесення цілей та засобів дослідницького пошуку з мотивами, потребами, цінностями й установками суб'єкта. Ці дві форми регуляції діяльності співвідносяться із фундаментальними характеристиками діяльності — *предметністю* та *осмисленістю*. У системі внутрішньої регуляції самосвідомості дослідника, яка утворюється разом із самою діяльністю, предметна та смілова підсистеми злиті у єдине ціле.

Характерною ознакою музично-педагогічного дослідження стає його *інтегративність* і *міждисциплінарність*, які уможливають процеси синтезування на рівні знань, різних способів цілепокладальної діяльності, педагогічних і мистецьких технологій. Інтегративна сутність змістових характеристик дослідницьких музично-педагогічних стратегій виявляється у глибинному проникненні в сутність культурно-мистецьких явищ і пошуку загальних закономірностей, широкому застосуванню універсальних методів і засобів наукового дослідження в єдності.

Наукова музично-педагогічна інтеграція виявляється на рівні гносеологічних систем у формі синтезу знань на фундаменті міждисциплінарного і системного підходів як:

а) поповнення музичних лексем, понятійного апарату за рахунок введення нових термінів з філософії мистецької освіти, мистецтвознавства, евристики, інноватики, глобалістики тощо;

б) універсалізація понять, музично-педагогічних категорій, виявлення їх онтологічного підґрунтя;

в) створення інтегративних мистецьких і педагогічних концепцій; завдяки широкому міждисциплінарному синтезу стає можливим поєднання різних способів осягнення світу мистецтва, творче переосмислення відомих образів, символів і цінностей.

Висвітлення сутності культури в смісловому полі *особистісного підходу* як міри і способу реалізації сутнісних сил людини, синтетичної характеристики її духовного, етичного, професійного розвитку простежується в роботах Є.М. Бабосова, В.С. Біблера, Є.М. Боголюбової, Л.Н. Когана, С.М. Щербаківа та ін.

Цікаві прозріння щодо «внутрішньої діалогічності культури» містяться в роботах М.М. Бахтіна,

який стверджує, що ми маємо розуміти два полюси діалогу: мікродіалог — діалог у внутрішній розмові, що пронизує нашу свідомість, мислення, і макродіалог — діалог у великому часі культур, діалог культур. Ціннісні й духовні спектри різних форм культури, на думку науковця, стягуються в одному культурному просторі, в одній свідомості і мисленні, вимагаючи від людини не однозначного вибору, а постійного духовного приєднання, взаємопереходу, глибинного сперечання з приводу «вічних питань буття». І в цьому діалозі різних культурних смислів — суть сучасного поняття, сучасної логіки мислення.

Значення системоутворювального чинника у визначенні особистісних характеристик НДК МВМ набуває його *теоретичне мислення* як доцільне застосування у мистецькому і педагогічному процесах аналітико-синтетичних, узагальнювальних дій; готовність до наукового аналізу освітньо-педагогічної реальності, урахування соціокультурний контекст; застосування дослідницького підходу до розв'язання наукових проблем у музично-педагогічній теорії і практиці.

З теоретичним мисленням тісно пов'язаний *науковий стиль мислення*. Однак цей зв'язок не означає їх тотожності, науковий стиль мислення виступає як особливість теоретичного мислення і застосовується для позначання норм, системи принципів, якими керуються дослідники у своєму підході до дослідження та його результатів. До особливостей наукового стилю мислення можна віднести концептуальність, доказовість, аргументованість, системність, цілісність, логічність, рефлексивність, проблемність, прогностичність, нестандартність [7].

У контексті особистісного підходу науково-дослідницьку культуру майбутнього вчителя музики необхідно розглядати як єдність педагогічної думки, дослідницького пошуку і художнього світовідношення, що виявляється у сукупності певних якостей, спрямованих на ефективне здійснення завдань музично-естетичного виховання. Осягнення художніх реалій світу на наукових засадах активізує здатність особистості дослідника-музиканта до широких творчих узагальнень, застосовуючи метод естетичного аналізу, сутність якого полягає у перетинанні чуттєвого переживання і наукового вивчення естетичної дійсності. Ці якості особистості визначають розвиток і збагачення його суб'єктно-особистісної доміанти як вчителя-дослідника-музиканта.

Особлива роль відводиться *світогляду* майбутнього вчителя-дослідника-музиканта, що характеризується духовно-естетичною напоვნеністю і спрямованістю, виявляється як спосіб і результат засвоєння навколишнього світу, ціннісне ставлення до культурно-мистецької, освітньої дійсності крізь призму особистісного світорозуміння. Єдність наукового осмислення

музично-педагогічної діяльності та художньо-естетичного сприйняття мистецтва становить специфіку світоглядних інтенцій вчителя музики як дослідника. Світогляд учителя музики як фокус бачення світу культури, науки, мистецтва й освіти являє собою системоутворюючий механізм його мотиваційної сфери, специфічну призму духовності, через яку відбувається ціннісно-смісловне осягнення мистецької дійсності, осмислення професійної життєдіяльності у дослідницький спосіб.

Саме синкретичний характер художньо-наукового пізнання на рівні макродіалогу як рефлексивне осмислення особистісних гностично-когнітивних процесів і як поліфонія теоретичних розмірковувань, концептуальних позицій, наукових методів, методологічних підходів у більш широкому розумінні діалогу культур складає основу дослідницького пошуку майбутнього вчителя музики [13].

Таке розуміння питання дає змогу стверджувати, що сутність науково-дослідницької культури майбутнього вчителя музики стає зрозумілою тільки в контексті загальних орієнтирів і характеристик його музично-педагогічної культури, яка закладає основи духовності, моральності, художньої освіченості, творчо-естетичної і гуманістичної спрямованості особистості вчителя-музиканта.

З позицій *аксіологічного підходу* висвітлюється культура у наукових працях А.І. Арнольдова, Г.П. Вижлецова, А.Г. Здравомислова, П.А. Сорокіна, М. Хайдеггера. На їхню думку, цінності слугують онтологічною засадою, фундаментом культури, яка трактується як якісна характеристика життєдіяльності людини і створення нею реальності, де пріоритетними є загальнолюдські, духовні цінності; як «умова і спосіб реалізації верховних цінностей шляхом культивування кращих людських достоїнств» (М. Хайдеггер).

Аксіологічний підхід спрямований на виділення ціннісно-сміслових орієнтирів, які регулюють і спрямовують дослідницький пошук у напрямку мистецької освіти. У цьому аспекті поряд із науково-дослідницькими, науково-методологічними цінностями особливого значення набувають духовні, морально-етичні та мистецькі, інтеграція яких у науково-пізнавальному процесі визначає вектор музично-педагогічного дослідження. Формування цінностей у музично-педагогічному процесі створює для майбутнього вчителя музики фундамент особистісної музично-педагогічної світобудови, творчого світомоделювання, тобто подальше визначення музично-педагогічного простору відповідно до вироблених світоглядних переконань та ідеалів.

Теоретичним підґрунтям у вивченні *музично-педагогічних і мистецьких цінностей* майбутнього вчителя-дослідника-музиканта стали праці

А.В. Козир, Л.А. Кондрацької, О.В. Михайличенка, О.М. Олексюк, В.Ф. Орлова, О.М. Отич, Г.М. Падалки, А.М. Растригіної, О.Я. Ростовського, Н.А. Сегеди, Г.П. Шевченко, О.П. Щолокової, для яких змістова структура духовного потенціалу мистецтва є своєрідним синтезом змісту духовного потенціалу особистості. Цінністю стає реальне світовідношення особистості через мистецтво, що розгортається в ланцюзі «художня творчість — твір мистецтва — художнє сприйняття» і потребує духовно-практичного упредметнювання.

Мистецтво у цьому сенсі з його унікальними можливостями впливу на особистість має значення не тільки як джерело розвитку спеціальних художніх здібностей і суто художніх вмінь, але й як універсальний засіб формування світоглядних уявлень і ціннісних орієнтацій, духовно-творчого потенціалу, образно-асоціативного мислення особистості, загальнокультурних і соціокультурних компетентностей.

Виходячи з викладених вище положень, акцентуємо увагу на педагогічних і мистецьких цінностях, які детермінують розвиток мистецької освіти і визначають її аксіологічну проблематику, виявляються як пошук нових аксіологічних цілей, аксіологічних моделей у навчально-виховному процесі, розширення педагогічного, когнітивного світоглядного потенціалу музичного мистецтва, що уможливує вплив на формування духовних сил особистості, її морального і творчого ресурсу, забезпечує підвищення соціального статусу музично-педагогічної професії і слугує відповіддю на соціокультурні виклики сучасного суспільства.

Методологічним підґрунтям феноменології науково-дослідницьких цінностей стали наукові положення П.В. Алексеева, Л.О. Мікешіної, Н.В. Мотрошилової, які виділяють дві сторони аксіологічної позиції суб'єкта пізнання: «вхід» наукової творчості (умови процесу виробництва знання) та «вихід» пізнання (цілісна система концептуального знання). Як зазначають науковці (Л.О. Мікешіна, М.О. Розов), ціннісні орієнтації дослідника зумовлюють його установки, на які впливають як цінності окремих учених, так і загальнонаукові; вони виявляються як на рівні реальної практики переваг, так і у вигляді сформульованих умовиводів, тверджень, положень тощо. Визначаючи стратегію і тактику дослідження, ціннісні орієнтації та установки дослідника позначаються на способах інтерпретації та обґрунтуванні знанневих конструкцій, умовиводів.

Отже, з позицій аксіологічного підходу науково-дослідницька культура забезпечує наділення цінностями і смислами науково-пізнавальної діяльності, виступає як умова формування ціннісної орієнтації на нарощування особистісного дослідницького досвіду, усвідомлення

науки й наукового мислення як професійно необхідного надбання, «всепланетного явища» (В.І. Вернадський).

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, на основі феноменологічного аналізу і поліпарадигмального підходу як інтегративної єдності науково-методологічних підходів, концепцій і теорій розкрито сутність науково-дослідницької культури майбутніх вчителів музики, що дало змогу цілісно і системно,

грунтуючись на міждисциплінарних стратегіях, окреслити особливості функціонування і розвитку даного особистісного феномену у багатовимірному освітньому і мистецькому просторі.

Обраний нами напрям дослідження має продовження у розширенні і поглибленні методологічного підґрунтя, у розкритті сутнісних характеристик науково-дослідницької культури майбутніх вчителів музики.

ДЖЕРЕЛА

1. *Загвязинский В.И.* Исследовательская деятельность педагога : учеб. пособ. для студ. высш. пед. учеб. завед. / В.И. Загвязинский. — М. : Издательский центр «Академия», 2010. — 176 с.
2. *Закирова А.Ф.* Теоретические основы педагогической герменевтики и варианты ее реализации в научно-образовательной практике / А.Ф. Закирова // Образование и наука. — 2012. — № 6. — С. 19–42. — DOI: 10.17853/1994-5639-2012-6-19-42.
3. *Запесоцкий А.С.* Культурология образования // Методологические и технологические основы образовательной деятельности / А.С. Запесоцкий. — СПб. : Издательство СПб ГУП, 2007. — С. 120–183.
4. *Келле В.Ж.* Теория и история культуры / В.Ж. Келле, М.Я. Ковальзон. — М. : Общественные науки, 2011. — 240 с.
5. *Культурология : учеб. пособ. / под ред Ю.Н. Солонина и М.С. Кагана.* — М. : Высшее образование, 2007. — 566 с.
6. *Межуев В.М.* Размышления о культуре и культурологии / В.М. Межуев // Культурологическая парадигма: исследования по теории и истории культурологического знания и образования. Научный альманах. Вып. 1: Познавательные возможности культурологии. — М. : Согласие, 2011. — С. 17–46.
7. *Микешина Л.А.* Философия науки: Современная эпистемология. Научное знание в динамике культуры. Методология научного исследования: учеб. пособ. / Л.А. Микешина. — М. : Прогресс-Традиция; МПСИ; Флинта, 2005. — 464 с.
8. *Олексюк О.М.* Музично-педагогічний процес у вищій школі / О.М. Олексюк, М.М. Ткач. — К. : Знання України, 2009. — 123 с.
9. *Реброва О.Є.* Теоретичне дослідження художньо-ментального досвіду в проекції педагогіки мистецтва : моногр. / О.Є. Реброва ; Національний педагогічний університет ім. М.П. Драгоманова. — К. : НПУ, 2012. — 294 с.
10. *Рубинштейн С.Л.* Основы общей психологии / С.Л. Рубинштейн. — СПб. : Питер, 2009. — 720 с.
11. *Сисоєва С.О.* Освіта і особистість в умовах постіндустріального світу : моногр. / С.О. Сисоєва. — Хмельницький : ХГПА, 2008. — 324 с.
12. *Тушева В.В.* Теоретичні і методичні основи формування науково-дослідницької культури майбутніх учителів музики в процесі професійної підготовки : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / В.В. Тушева ; Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова. — К., 2016. — 44 с.
13. *Tusheva V.V.* Description of Personality Cognitive Component of Scientific Research Culture of Future Music Teachers // American Scientific Journal, 2016, № 7 (7) (United States). — Pp. 61–64.

REFERENCES

1. *Zagviazinskii V.I.* Issledovatel'skaia deiatelnost pedagoga: uchebnoe posobie dlia studentov vysshikh pedagogicheskikh uchebnykh zavedenii [Research Activity of Teacher]. V. I. Zagviazinskiiy. — M. : Izdatelskii tsentr «Akademiiia», 2010. — 176 s.
2. *Zakirova A.F.* Teoreticheskie osnovy pedagogicheskoi germenevtiki i varianty eie realizatsii v nauchno-obrazovatelnoi praktike. Obrazovanie i nauka [Theoretical Bases of Pedagogical Hermeneutics and Ways of Its Implementation in Scientific-Educational Practice. Education and Science.]. — 2012.—№ 6. — S. 19–42. — DOI:10.17853/1994-5639-2012-6-19-42.
3. *Zapesotskii A.S.* Kulturologiia obrazovaniia // Metodologicheskie i tekhnologicheskie osnovy obrazovatel'noi deiatelnosti [Cultural Studies of Education. Methodological and Technological Bases of Educational Activity]. A.S. Zapesotskiy. SPb: Izdatelstvo SPb GUP, 2007. — s. 120–183.
4. *Kelle V. Zh.* Teoriya i istoriya kultury [Theory and History of Culture]. V.Zh. Kelle, M.Ya. Kovalzon. — M. : Obschestvennyie nauki, 2011. — 240 s.

5. Kulturologiia: ucheb. posob. [Cultural Studies]. pod red. Yu.N. Solonina i M.S. Kagana. — M. : Vyishee obrazovanie, 566 s.
6. *Mezhuiev V.M.* Razmyshleniia o kulture i kulturologii // Kulturologicheskaia paradigma: issledovaniia po teorii i istorii kulturologicheskogo znaniia i obrazovaniia. Nauchnyi almanakh. Vypusk 1. Poznavatelnyie vozmozhnosti kulturlogii [Reflections on Culture and Cultural Studies // The cultural paradigm: research on the theory and history of cultural knowledge and education]. — M. : Soglasie, 2011. — S. 17–46.
7. *Mikeshina L.A.* Filosofii nauki. Sovremennaia epistemologiia. Nauchnoie znanie v dinamike kultury. Metodologiia nauchnogo issledovaniia: uchebnoe posobie [Philosophy of Science. Modern Theory of Cognition. Scientific Knowledge in Dynamics of Culture. Methodology of Scientific Research]. — M. : Progress-Traditsiia: MPSI: Flinta, 2005. — 464 s.
8. *Oleksiuk O.M.* Pedahohika dukhovnoho potentsialu osobystosti: sfera muzychnoho mystetstva: navchalnyi posibnik [Pedagogics of Spiritual Potential of Personality : Sphere of Musical Art]. O. Oleksiuk, M. Tkach. — K. : Znannia Ukrainy, 2009. — 123 s.
9. *Rebrova O.Ye.* Teoretychne doslidzhennia khudozhnio-mentalnoho dosvidu v proektsii pedahohiky mystetstva: monohrafiia [Theoretical Research of Artistically-Mental Experience in Projection of Pedagogics of Art : monograph]. O.Ye. Rebrova. Nacionalnyi pedahohichnyi universytet im. M.P. Drahomanova. — K. : NPU, 2012. — 294 s.
10. *Rubinshtein S.L.* Osnovy obshchei psikhologii [Bases of General Psychology]. S.L. Rubinshtein. SPb: Izdatelstvo Piter, 2009. — 720 s.
11. *Sysoieva S.O.* Osvita i osobystyst v umovakh postindustrialnoho svitu: monohrafiia [Education and Personality in Terms of Post-Industrial World : monograph]. S.O. Sysoieva. — Khmelnytskyi: KhGPA, 2008. — 324 s.
12. *Tusheva V.V.* Teoretychni i metodychni osnovy formuvannia naukovo-doslidnytskoi kultury maibutnykh uchyteliv muzyky v protsesi profesiinoi pidhotovky [Theoretical and Methodical Bases of Development of Scientific-Research Culture of Future Music Teachers in the Process of Professional preparation]: Avtoreferat disertatsii na zdobuttia naukovoho stupenia doktora pedahohichnykh nauk. Natsionalnyi pedahohichnyi universitet imeni M.P. Drahomanova. — K., 2016. — 44 s.
13. *Tusheva V.V.* Description of Personality Cognitive Component of Scientific Research Culture of Future Music Teachers // American Scientific Journal, 2016, № 7 (7) (United States). — Pp. 61–64.